

Henning Glaser | Bartosz Makowicz | Mirosław Wyrzykowski (Hrsg.)

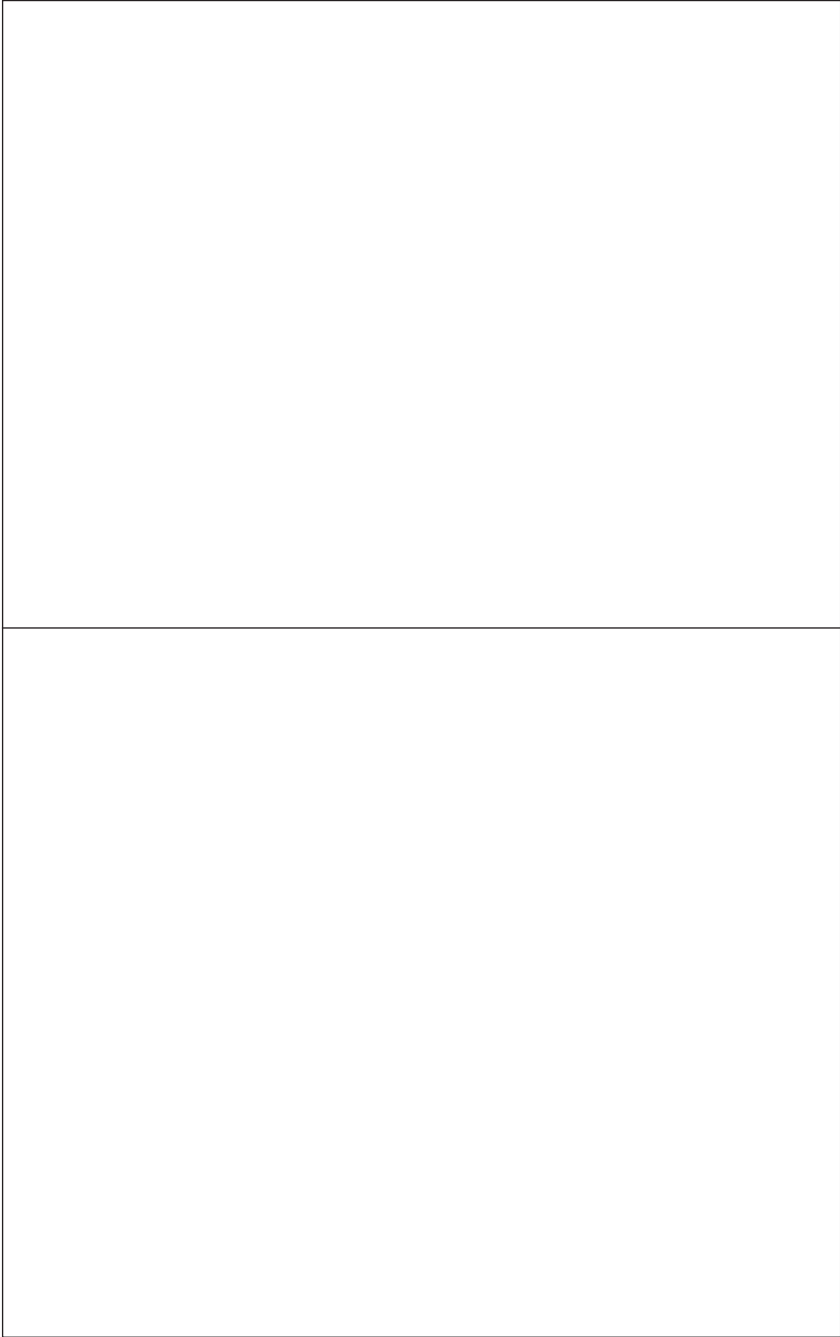
Grundrechte, Demokratie, Rechtsstaatlichkeit
Prawa podstawowe, demokracja, praworządność

Polnisch-deutsche Perspektiven auf aktuelle Entwicklungen
und Herausforderungen

Aktualne kierunki rozwojowe i wyzwania w polsko-niemieckiej perspektywie

Nomos

Henning Glaser | Bartosz Makowicz | Mirosław Wyrzykowski (Hrsg.)

Grundrechte, Demokratie, Rechtsstaatlichkeit
Prawa podstawowe, demokracja, praworządność

Polnisch-deutsche Perspektiven auf aktuelle Entwicklungen
und Herausforderungen

Aktualne kierunki rozwojowe i wyzwania w polsko-niemieckiej perspektywie

Nomos

Onlineversion
Nomos eLibrary

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über <http://dnb.d-nb.de> abrufbar.

ISBN 978-3-8487-9042-5 (Print)

ISBN 978-3-7489-0013-9 (ePDF)

1. Auflage 2022

© Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2022. Gesamtverantwortung für Druck und Herstellung bei der Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG. Alle Rechte, auch die des Nachdrucks von Auszügen, der fotomechanischen Wiedergabe und der Übersetzung, vorbehalten. Gedruckt auf alterungsbeständigem Papier.

"Grundrechte, Demokratie, Rechtsstaatlichkeit – deutsch-polnische Perspektiven auf aktuelle Entwicklungen und Herausforderungen"

Vorwort

Der vorliegende Band geht im Kern auf eine durch die Herausgeber an der Europa-Universität Viadrina in Frankfurt (Oder) veranstaltete deutsch-polnische Tagung zum 70-jährigen Jubiläum der Allgemeinen Erklärung der Menschenrechte zurück. In zehn Beiträgen deutscher und polnischer Rechtswissenschaftler:innen, darunter auch amtierender und ehemaliger Richter:innen der Verfassungsgerichte beider Länder und des EuGH, beleuchten die Autor:innen unterschiedlichen Fragen aus dogmatischer, rechtshistorischer, rechtstheoretischer und komparatistischer Perspektive.

Im Zusammenhang zeichnen sie ein zeitgemäßes Bild der europäischen Verfassungsstaatlichkeit in ihren deutschen und polnischen Ausprägungen. Ein gemeinsamer Nenner vieler Beiträge sind dabei die gegenwärtigen Stress- und Bedrohungslagen, denen die europäische Verfassungsstaatlichkeit unter dem Eindruck so unterschiedlicher Phänomene wie anti-liberalen Regressionen in Osteuropa, einer erodierenden Bindekraft des Rechtsstaats auch in Deutschland, der mit der Corona-Pandemie weiter vorangetriebenen Digitalisierung und anderen mehr ausgesetzt sind.

Im Hintergrund vieler Beiträge stehen damit die Interferenzen, die das Projekt der europäischen Verfassungsstaatlichkeit derzeit an ihrem Fundament erlebt, der durch das Zusammenwirken von Demokratie, Rechtsstaat und Grundrechten wesentlich, wenn auch nicht abschließend konstituierten verfassungsmäßigen Grundordnung dieses auch durch das europäische Primärrecht reflektierten historischen Typs von Verfassungsstaatlichkeit.

Damit schließt der Band inhaltlich weitgehend an das 2018 durch die Herausgeber veröffentlichte Sammelwerk zu den „Grundrechten als Grundwerteordnung in Deutschland und Polen“ an, wobei sich das Bild in nur kurzer Zeit doch recht deutlich weiter verdüstert hat.

Umso wichtiger scheint es, den Dialog der Freunde des europäischen Verfassungsstaats lebhaft weiter zu führen, um ein Europa ohne unsichtbare innere Grenzen zu erhalten und als solches in seinem Eigengewicht in einer Welt zu stärken, die die geteilten Grundwerte dieses Europa vor rapide und vehement wachsende Herausforderungen zu stellen scheint.

Grundrechte, Demokratie, Rechtsstaatlichkeit

Die Herausgeber danken recht herzlich den Autor:innen und allen Personen, die an der Entstehung dieses Bandes mitgewirkt haben!

Wir möchten das Werk der Europa-Universität Viadrina sowie dem Collegium Polonicum widmen, deren Forscher:innen sich seit 30 Jahren für den deutsch-polnischen Austausch im Bereich der Verfassungsrechtsforschung einsetzen.

03.10.2021 Münster, Frankfurt(Oder), Warschau

Henning Glaser, Bartosz Makowicz, Mirosław Wyrzykowski

„Prawa podstawowe, demokracja, praworządność – aktualne kierunki rozwojowe i wyzwania w polsko-niemieckiej perspektywie”

Wstęp

Niniejszy tom opiera się w swej istocie na zorganizowanej przez jego wydawców na Uniwersytecie Europejskim Viadrina we Frankfurcie nad Odrą konferencji polsko-niemieckiej z okazji 70-lecia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. W dziesięciu artykułach autorstwa polskich i niemieckich prawników, w tym urzędujących i byłych sędziów sądów konstytucyjnych obu krajów oraz TSUE, naświetlono różnorodne kwestie z punktu widzenia dogmatyki, historii i teorii prawa, a także z perspektywy porównawczej.

Wspólnie teksty te szkicują współczesny obraz europejskiej państwowości konstytucyjnej w polskiej i niemieckiej specyfice. Wspólnym mianownikiem wielu z tych artykułów są aktualne trudności i zagrożenia, na jakie wystawiona jest europejska państwowość konstytucyjna pod presją różnorodnych zjawisk, takich jak regresja antyliberalna w Europie Wschodniej, erozja wiążącej mocy państwa prawa w Niemczech, czy wreszcie przyspieszenie cyfryzacji związane z pandemią koronawirusa i in.

W tle wielu z zamieszczonych tu tekstów pozostają więc interferencje oddziałujące u samych fundamentów projektu, jakim jest europejska państwowość konstytucyjna, stanowiącego pewien podstawowy, historyczny typ porządku konstytucyjnego, ukształtowanego w sposób istotny, ale przecież nie ostateczny, przez współdziałanie demokracji, praworządności i praw podstawowych, a jednocześnie odzwierciedlonego także w europejskim prawie pierwotnym.

Tym samym tom niniejszy nawiązuje w dużym stopniu do opublikowanej przez tych samych wydawców w 2018 r. pracy zbiorowej na temat „Systemu podstawowych wartości i praw w Niemczech i w Polsce”, przy czym obraz z niej wynikający w tym krótkim czasie nabral znacznie bardziej pesymistycznej wymowy.

Tym istotniejszą jawi się obecnie konieczność kontynuacji żywego, przyjaznego dialogu zwolenników europejskiej państwowości konstytucyjnej, mającego na celu utrzymanie Europy bez widocznych granic wewnętrznych i wzmocnienie jej wagi w świecie, który wydaje się stawiać wspólne

Prawa podstawowe, demokracja, praworządność

wartości podstawowe takiej Europy przed szybko, wręcz gwałtownie rosnącymi wyzwaniami.

Wydawcy pragną serdecznie podziękować Autorkom i Autorom, a także wszystkim innym osobom zaangażowanym w powstanie niniejszego tomu.

Niniejszą pracę chcielibyśmy zadedykować Uniwersytetowi Europejskiemu Viadrina oraz Collegium Polonicum, których naukowcy od 30 lat angażują się w polsko-niemiecką wymianę w zakresie badań nad prawem konstytucyjnym.

03.10.2021 Münster, Frankfurt nad Odrą, Warszawa

Henning Glaser, Bartosz Makowicz, Mirosław Wyrzykowski

Inhalt / Spis treści

Einleitung	13
<i>Henning Glaser, Bartosz Makowicz, Mirosław Wyrzykowski</i>	
Wprowadzenie	19
<i>Henning Glaser, Bartosz Makowicz, Mirosław Wyrzykowski</i>	
Die Allgemeine Erklärung der Menschenrechte. Ideale vs. Realität – Überlegungen (von einer Stadt an der Weichsel) zum 70. Jahrestag ihrer Verabschiedung	25
<i>Marek Zubik</i>	
Powszechna Deklaracja Praw Człowieka. Ideały a rzeczywistość – refleksje (znad Wisły) w 70. rocznicę jej przyjęcia	43
<i>Marek Zubik</i>	
Die Menschenwürde im Völker- und Europarecht	59
<i>Carmen Thiele</i>	
Godność człowieka w prawie międzynarodowym i europejskim	83
<i>Carmen Thiele</i>	
Aktuelle Herausforderungen für die Menschenrechte – zum 70. Geburtstag der AEMR – beim Schutz durch die nationalen Verfassungsgerichte	107
<i>Susanne Baer</i>	
Aktualne wyzwania dla praw człowieka – z okazji 70. urodzin UDHR – w zakresie ochrony przez krajowe sądy konstytucyjne	119
<i>Susanne Baer</i>	
Die Allgemeine Erklärung vs. eine konkrete Wirklichkeit: Der Fall Polen	131
<i>Mirosław Wyrzykowski</i>	

Inhalt / Spis treści

Powszechna Deklaracja a partykularna rzeczywistość – przypadek Polski <i>Miroslaw Wyrzykowski</i>	159
Wie kann die Unabhängigkeit und Unparteilichkeit der Gerichte als Verfassungswert einer Europäischen Union des Rechts gewährleistet werden? <i>Thomas Giegerich</i>	185
W jaki sposób można zagwarantować niezależność i bezstronność sądów jako wartość konstytucyjną w Unii Europejskiej prawa? <i>Thomas Giegerich</i>	215
Das Recht auf wirksamen gerichtlichen Rechtsschutz – Übeglegungen zum EUGH-Urteil vom 19.11.2019 in den verbundenen Rechtssachen C-585/18, C-624/18, C-625/18 <i>Marek Safjan</i>	245
Prawo do skutecznej ochrony sądowej – refleksje dotyczące wyroku TSUE z 19.11.2019 r. w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18, C-625/18 <i>Marek Safjan</i>	281
Apologie des Justizstaats <i>Stefan Haack</i>	313
Apologia państwa wymiaru sprawiedliwości <i>Stefan Haack</i>	321
Grundrechtsbindung und Grundrechtsschutz von Unternehmen im deutschen und europäischen Recht <i>Dirk Ehlers</i>	329
Związanie przedsiębiorstw prawami podstawowymi oraz ochrona praw podstawowych przedsiębiorstw na gruncie prawa niemieckiego i europejskiego <i>Dirk Ehlers</i>	357

Inhalt / Spis treści

Menschenrechte vs. Unternehmer: die Rolle des Staates <i>Maciej Bernatt</i>	387
Prawa człowieka - przedsiębiorca: rola państwa <i>Maciej Bernatt</i>	397
TTIP, CETA, JEFTA. Wie die neuen Freihandelsabkommen Rechtsstaat und Demokratie sowie die zwischenstaatlichen Beziehungen verändern <i>Siegfried Broß</i>	405
TTIP, CETA, JEFTA. Jak nowe umowy o wolnym handlu zmieniają rządy prawa, demokrację i stosunki międzypaństwowe <i>Siegfried Broß</i>	427

